



תיקוני עירובין

עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

מוקד העירובין
בארץ הקודש
054-84-833-20

גליון שאלות הלכתיות

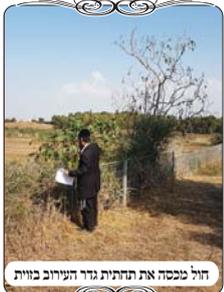
המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 234
טבת תש"פ

גם בזרם המים, שיעברו בתוך החורים שבה. [ולתועלת העוסקים במלאכת הקודש, נוסף עצה פרקטית, שאפשר להשתמש ברשתות של יציקת בטון, שמחירן זול יחסית, וגם כשמדובר בחתיכות קטנות, ניתן למצוא באתרי בניה בשאריות הנזרקות לערימות הפסולת]. באופן שמגלים את הדבר לפני שבת, ואין פנאי ללכת ולהביא רשת, משלימים בפתרונות זמניים בעזרת קרשים ואבנים גדולות הזרוקים באזור, ולאחר שבת יש לתקן באופן טוב יותר. [ואף כאשר הפירצה פחות מיי אמות, משתדלים לא להסתמך על עומד מרובה, כיון שגדרות אלו מסתובבות ומשנות זווית, וגם מתעקמות, ואז קרוב הדבר להחשב פירצה בקרן זווית].

סחף הגשמים שהוסיף חול סביב הגדר

עוד מצוי בעיה הפוכה במקומות אחרים, שהמים סוחפים חול בכמויות גדולות, ולאחר שפוסקת הזרימה החזקה, יורד החול קרוב לגדרות ומצטבר ומכסה חלק ניכר מהגדר. ובאופן שגובה הגדר היה י' טפחים, מצוי שמתכסה חצי טפח, ונשאר בה רק תשע וחצי טפחים, וזה יכול לפסול את כל העירוב. אמנם בהרבה מקרים מדובר פחות מיי אמות ויש להתיר מדין עומד מרובה. אבל יש מקרים שהגדר מסתובבת ונעשה לפירצה בקרן זווית.



חול מכסה את תחתית גדר העירוב בוית

באחד העירובים שנבדקו בתקופה האחרונה, היה פארק עם גדר מאסיבית ארוכה כחצי קילומטר, ששימשה את העירוב. הבודק של מוקד העירוב עבר יחד עם האחראי, והבחין בשני מקומות שהתכסו בחול. במקום אחד היה באורך שש מטר, ולא היה היתר של עומד מרובה, כי זה יותר מיי אמות. במקום הזה קשה לפנות את החול לאורך כמה מטרים, ובפרט שצריך לפנות ד' טפחים לפני הגדר כשיעור קרקע [ויש להאריך בזה ואכ"מ]. לכן הפתרון היה להוסיף פס ברזל מעל הגדר, והאחראי ביצע את התיקון באותו שבוע. במקום אחר באותה גדר, היה קטע קטן של מטר אחד שהתכסה בחול, אלא שזה היה בפנינת הגדר, במקום שהיא מסתובבת, וזה פירצה בקרן זווית. במקום הזה הפתרון יכול להיות ע"י פינוי החול בפנינה, כדי ליצור מחיצה בפנינה, ואז לא יחשב פירצה בקרן זווית, ויהיה מותר ע"י דין עומד מרובה, או להוסיף הגבהה בפנינה, ע"י מקל המוצמד על הגדר, אלא שבה צריך להיות בקי בחשבון ההלכת, לדעת מתי המקל הנוסף נחשב מול המחיצה ממש, ואכמ"ל.

צינור ביוב תמים שהעמידו לשם להי

בתקופה זו נסענו יחד עם כמה תלמידים לבדוק עירוב באחת מערי הפריפריה, שיש בה כמה מאות משפחות חרדיות, אבל העירוב אינו מתוקצב מספיק מהעירייה ולכן אין אפשרות להעמידו כראוי. אחד מהתושבים החרדים בעיר התנדב לטפל בעירוב, ועושה מגוון של פתרונות להכשירו.



צינור ביוב שהעמידו לשמש להי

באחד מפינות העיר, ראינו את החוט שקושר לעמודי העירוב, ממשיך מהעמוד האחרון עד לגג של בנין. האברכים שהיו בסיוור הסתכלו למטה ולא היה לחי כנהוג, והתפלאו איך עשו את העירוב בצורה כזו, הרי זה פסול לכל השיטות. החוט חייב להיות מעל העמודים, וכאן הוא מגיע לבנין ולא לעמוד. הבודק של מוקד העירוב שהיה עימם, ורגיל לפתרונות היצירתיים שעושים בעירובים, הבחין בצינור מים שמוצמד לקיר, ונראה שמשמש לניקוז רגיל. אבל בהתבוננות נכונה רואים

מאות דרשות בעירובין, וחיווק עצום בכל הארץ

חיווק עצום והתעוררות רבה בידיעת הלכות עירובין וקיומם, החלה בשבת האחרונה בכל העולם היהודי. בעקבות קריאת מרנן ורבנן שליט"א לכל רבני הקהילות ומוסרי השיעורים, לדרוש בשבת קודש על הדברים הטעונים חיווק בהלכות עירובין, נמסרו מאות שיעורים בכל רחבי הארץ. בימים אלו מגיעות אלינו תגובות חמות, בין ממוסרי השיעורים ובין מהמשתתפים, על החיווק העצום שקיבלו מדרשות אלו. מתברר כי הצימאון של הציבור לדעת את הלכות עירובין, הוא גדול מאוד, רוצים לדעת, רוצים להבין. בסוף כל שיעור נגשו השומעים לשאלו שאלות על הרבה דברים שהם רואים ברחובות ואינם יודעים מה הם. היה אפשר לראות קבוצות של אברכים שעומדים ברחוב ליד הלחיים של העירוב, ומדברים על השיעור של העירובין עם המחשה מעשית בשטח.

ובפרט בשיעורים שנמסרו ע"י עשרות בוגרי שיעורים, שרכשו ידע בהלכות האקטואליות בזמנינו, והסבירו למשתתפים את מבנה העירובים בזמנינו עם רמת כשרותם, ופתחו למשתתפים עולם חדש ברור ומובן עם הוראות פוסקי זמנינו בנידונים הלכתיים שונים, והציבור נהנה כל כך, עד שבכמה מקומות אמרו למגיד השיעור שימשיך גם בשבוע הבא.

החיווק בהלכות עירובין, אינו מוגבל לשבוע אחד בלבד, הדינים האלו נוגעים לנו בכל שבוע, ולכן תמיד טוב להתחזק ולהוסיף בידיעת ההלכות המעשיות. ויתן ה' שההתעוררות והחיווק ימשיכו להתפשט בכל הציבור וכולם ידעו להיזהר במקומות שאינם טובים, להימנע מלטלטל, לדעת איזה מעשים נחשבים טלטול, ולדאוג שבכל מקום תהיה כשרות טובה.

שיעורים בדיני מחיצות, ומחיצה תלויה בסחף הגשמים

בשבוע זה נפתחה בירושלים הקבוצה החדשה ללימוד הלכות בדיקת עירובין, שמתקיימת בביהמ"ד עץ חיים בכניסה לירושלים. אברכים שנטלו על עצמם להשקיע בידיעת הנושא החשוב הזה, והפעם במסלול מזורז, בתוך שלשה חודשים בעז"ה יקיפו את כל הנושאים המרכזיים הנחוצים לעשיית עירובים בזמנינו, עם הבעיות המצויות בעירובי ערים ובעירובי שכונות, והוראות פוסקי זמנינו בכל דבר, בליווי מצגות ושקופיות של דברים שנמצאו בבדיקת העירובים למעשה, לדעת לראות את ההלכות הנוגעות לכל דבר ולשים לב לבעיות המצויות, ולפתור אותם כהלכה.

במסגרת השיעורים התחלנו בלימוד דיני המחיצות המצויות בזמנינו, עם לימוד והמחשה על התקלות המצויות בכל סוג שהוא, ושנים מהם היו דברים הנוגעים במיוחד בתקופה זו, שיש זרימת מים גדולה בכל הערים, ובפרט בגבולות שמסביב לעיר, ולכן במקומות שיש גדרות רשת או סורגים [למעט קירות אבן], מצוי שהמים סוחפים את העפר והאבנים שמתחת הגדר, ונוצר חלל בגובה ג' טפחים (לחומרא 22.5 / 24 ס"מ). והדין הוא שמחיצה תלויה ג' טפחים מעל הקרקע, לא שמייה מחיצה, כיון שהגדיים בוקעים תחתיה. ואפילו אם יש מעל החלל גדר בגובה י' טפחים. במקרים אלו יש לסתום את החלל שוב, אלא שאם זה מקרה חד פעמי מחמת סיבה מסוימת, ניתן להחזיר אבנים גדולות ועפר לסתום את החלל, אבל אם זה אירע מחמת סחף הגשמים, לא מומלץ לעשות פתרון באבנים ועפר, כי גם הם יסחפו בימי הגשמים הבאים, ושוב יצטרכו לתקן. אלא התיקון המומלץ הוא, להוסיף חתיכת רשת יציבה [רשת מולחמת], שתעמוד



תיקון מני למחיצה תלויה שהחול בסחף



שדעת הריטב"א דלא אמרין שתל המתלקט או חריץ כשר למחיצה אלא בלא מים, דמינכרא מחיצתא טפי, שהמחיצה ניכרת יותר, משא"כ כשממולא מים. והוסיף הבה"ל לבאר שאינו דומה לבור של מים, שמבואר בגמ' דהוי רשות היחיד אפילו שהוא מלא מים, דהתם ניכר יותר לפי שהולך בעומק בשווה. וסיים שצ"ע למעשה. ובחזו"א (סי' ק"ג סק"ז) כתב שאם ראש המחיצה עולה טפח למלעה מן המים, דהיינו שהמים אינם ממלאים את כל התעלה אלא נשאר טפח פנוי וניכר, יתכן שגם לדעת הריטב"א אפשר להחשיב גם את החלק התחתון המכוסה במים למחיצה, כיון שכבר ניכר תחילת המחיצה.

ולפ"ז בימים שהתעלה אינה מלאה עד גדותיה, היא כשרה למחיצה אפילו שאין י' טפחים מעל פני המים, אבל בזמן שמי הגשמים מצפים את התעלה עד גדותיה ולא נשאר אפילו טפח מגולה, צ"ע למעשה האם ניתן להכשיר את העירוב ע"י דופן התעלה. וי"ל שיש לחלק בין נהר שנמשך זמן רב באופן זה שמכסה את גדותיו, לבין התעלות שבעירי שלאחר כמה שעות יורדים מזרימתם ויש לפחות טפח מגולה. וצ"ע.

עוד יש לדון בדיני תעלות הניקוז המצויות בערים ובישובים, כאשר עוברות בתוך העירוב, מצד אחד של הישוב לצד השני. נידון אחד באופן שצוה"פ של העירוב עוברת על התעלה עצמה, שיי"א שהיא כמחיצה המחלקת את צוה"פ, ואולי התעלה נחשבת אפילו רשות בפנ"ע, וכבר כתבנו כמה פעמים בדין זה. אבל יש נידון נוסף כאשר הצוה"פ נמצאת במקום שיש גשר מעל התעלה, והתעלה עוברת תחתיה, האם התעלה אוסרת את העירוב. ובפשוטות התעלה מהווה פירצה, כי העיר פרוצה לתעלה במרכז העיר, וביציאה אין בה מחיצה הסוגרת אותה. וגם אין בה דין עומד מרובה, כיון שהפתח אינו סמוך למחיצה, אלא יורד מתחת הקרקע באמצע השטח רחוק ממקום המחיצה. ואין עומד מרובה מועיל אלא בפירצה שנמצאת בקו שווה עם המחיצה. ויש להאריך בזה ואכמ"ל. אבל יש מקרים שמדובר בתעלה גדולה העוברת תחת גשר, שיש להתיר לפי דיני פי תקרה יורד וסותם. וע"ע בשו"ע סי' שנו"ו בדין אמת המים.

דין קרפף ברהוב או חניה שהוצפה במים

שאלה נוספת שהתעוררה בימים אלו, בעקבות ההצפות הגדולות שארעו בעקבות הגשמים הרבים. מה הדין כשהוצף שטח גדול יותר מבית סאתיים, ברהוב, או חניה גדולה שתחת הבנינים, או שטח שעמד פנוי, והתמלא במים עמוקים, שבני אדם לא ישתמשו שם, האם זה נעשה כרמלית מדין מקום שאינו ראוי לדירה.

והנה מקרה זה בדיוק מבואר בשו"ע (סי' שנו"ח ס"א), קרפף יותר מבית סאתיים שהוקף לדירה, ונכנסו בו מים, אם אינם ראויים לשתיה דינם כזרעים, שהמקום נאסר, ואוסר את כל העיר הפתוחה אליו פרוצה למקום האסור. ועי' בשו"ע שדיבר באופן שהמים עמוקים י' טפחים, וכי וביאור הלכה (ד"ה והוא) האריך שה"ה בפתות מ"י ואפילו ג' טפחים, כיון שלא עוברים בו כל כך, אינו נחשב משמש לדירה. וכ"כ בחזו"א שכל שלא עוברים ומשתמשים בו הרי זה נאסר. ולפ"ז במקרים שהוצף שטח יותר מבית סאתיים בתוך העיר, לכאורה יהיה איסור מדין קרפף לכל העיר.

אבל יש לדון מה הדין באופן שברור לנו שהמים שנכנסו למקום לא יעמדו בו זמן רב, האם ניתן לומר שדבר זמני אינו חשוב להגדיר אותו למקום שהופקע משימוש לדירה. ועיין בביאור הלכה (סי' שנו"ו ד"ה העוברת) שהסתפק בזה לגבי אמת המים העוברת בחצר, והניח בצ"ע. ובחזו"א (סי' ק"ד סק"ג) כתב שאפילו אם המים באו לזמן מועט הם חשובים לעצמם ואוסרים. אבל לגבי דין קרפף המשנ"ב לא הזכיר דבר זה, ובחזו"א (סי' פ"ט סק"ד) כתב שלגבי קרפף אינו נאסר, דוקא מים לימים רבים אוסרים, אבל אם דעתו לפנותן מיד, אין סברא לומר שמתבטל הדירה, כי זו בעיה זמנית, וסיים בצ"ע. ולפ"ז דין המים שהציפו הוא כמים שדעתו לפנותן מיד, ונראה בחזו"א שמצדד שאינם אוסרים.

הנה בהדומות זו אנו רואים, שיש הלכות עירובין מיוחדים למאורעות השנה, שגם זרימת הגשמים משפיעה על כשרות המחיצות של העירוב, וגם להצפת מים בחניה ותעלה המתמלאת במי גשמים, יש בהם דינים הנוגעים לעירוב, עם פרטי ההלכה במקרים השונים.

קו יסיר לשיעורי העירובין של הרב משה אנגלרד שליט"א
073-295-1621

שהוא אינו מחובר לצנרת כלשהי, והוא הלחי של העירוב, הבודק הוציאת את מכשיר המדידה [הבקבוק הידוע], ומדד ואכן החוט מכוון כנגד הצינור במדויק.

האברכים התפעלו מאוד מהפתרון היצירתי, שכנראה נעשה על מנת שלא להרגיז את בעלי הבנין, ע"י שלא יראה כדבר השייך לעירוב.

הטעות המצויה בלחיים לעמודי השמל

אך לצערנו לא בכל המקומות הלחיים היו מכוונות נכון תחת החוט. באחד המקומות קשרו חוט לעמוד חשמל באחד מפנינותיו, והעמידו למטה לחי ברוחב 10 ס"מ בלבד. במבט ראשון היה נראה שהלחי תחת החוט, כיון שהחוט קשור לפינת העמוד, וגם הלחי צמוד לפינת העמוד.

אבל מכיון שעמודי החשמל מסוג זה רחבים מלמטה וצרים מלמעלה, והעמודים שבפינות נוטים כלפי מרכז העמוד, א"כ הלחי שנמצא בפינה בתחתית העמוד, אינו מכוון תחת החוט שנמצא בפינה הגבוהה יותר בעמוד, וזה אחד הדברים שרבים טועים בהם, כיון שלא משתמשים במכשיר המדידה, והעין מטעה מאוד בזה. וצריך בזה זהירות גדולה, וגם לעשות לחיים רחבים יותר, כי בדבר כזה נפסל כל העירוב רח"ל.



התלמידים מודדים את מוקום החוט והלחי

מחיצת העירוב ע"י דופן תעלת הניקוז

בימים אלו של סערת הגשמים, כאשר מגלים את עוצמת הבריאה של ה', מקולות מים רבים אדירים, גם ללא סערת צונאמי, אלא שירוד גשם יותר מהרגיל, וכבר רחובות הערים הופכות לנחלים. יש בזה גם השלכות לשאלות הלכתיות בכשרות העירובים. נידון אחד לגבי תעלות הניקוז הקיימות בישובים, שכעת מלאות במים על גדותיהם, בחודש

שעבר נתבקשנו לבדוק שאלה שהתעוררה בעירוב של אחת הערים הגדולות במרכז הארץ, שעשו תעלה חדשה ארוכה ורחבה לניקוז מי הגשמים, ורצו לסמוך עליה שהדופן שלה יחשב למחיצה של העירוב בקטע הארוך הזה. במקום להשתמש בצורות הפתח שהיו שם על עמודי חשמל.

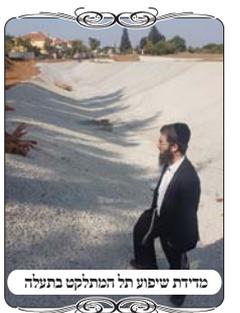


תעלת הבטון בתהליך הבניה, במקום תעלת עפר

והנה מאיזה דין תעלה תחשב מחיצה, התשובה היא מכח שני דינים, הא' צריך להחשיב את שיפוע המורד לתעלה, כשיפוע שכשר למחיצה, כשיש בו שיפוע של תל המתלקט. ויש לציין שכאשר עושים תעלה מחול בלבד, עושים אותה בעומק באופן שהדפנות זקופות יחסית, משא"כ באופן שעושים תעלה שהדפנות מצופות בטון כמו שעשו במקרה זה, עושים שיפוע פחות תלול, [או שעושים קירות ישרים ממש], ולכן צריך למדוד אותו אם הוא בשיפוע המתלקט לגובה י' טפחים תוך ד' אמות. במקרה זה השיפוע היה כשר, מעט יותר משיפוע המתלקט. אחרי שיש לדופן התעלה זקיפות שנחשבת למחיצה, אנו משתמשים בדין הב', שע"י דין גוד אסיק היא מחיצה לעיר שנמצאת מעליה, על שפת התעלה. ודין זה מבואר בכמה מקומות בפוסקים, ואחד מהם בסי' שנו"ו (בה"ל סוד"ה אין).

בזמנים שהתעלה מלאה במים על גדותיה

נשאלת השאלה מה הדין בימים של גשמים כשהתעלה מלאה במים, ואין משפת המים ומעלה י' טפחים, האם החלק המכוסה מצטרף, ומה הדין אם כל התעלה מלאה עד למעלה. שאלנו את האחראי האם יש מצבים שהתעלה מלאה עד כדי כך שכולה מוצפת. והאחראי הגיב בנחרצות, ודאי שבימי גשם גם התעלה החדשה מוצפת כולה, ואפילו בגשמים המצויים, לא רק בגשמים של שבוע זה. וא"כ מה דין העירוב כאשר יש שבת שיש בה גשמים והתעלה מלאה במים.



נודיות שיפוע תל המתלקט בתעלה

דין זה יש ללמוד מדברי הביאור הלכה (סי' שנו"ח ס"א ד"ה דינים) שהביא את הדין הנ"ל בסימן שנו"ו, והוסיף שבריטב"א מבואר שאם התעלה מלאה מים, אינה כשרה למחיצה, אא"כ הדופן זקופה תוך ג' טפחים ע"ש, וביאר המשנ"ב



שיטח יותר מביית סאתיים שהוצף במים עמוקים